

II. správa SNB
analytický odbor
Čj.: CB-0077/ 200 /03-89

V Praze dne 12.9 1989

Výtisk č. : 2
Přílohy : 2/10

Denní situační zpráva č. 200 /89 ze dne 12.9 1989.

K bodu 2a) : 0

K bodu 2b) : 2/10

K bodu 3) : 0

K bodu 4) : 0

Náčelník II. správy SNB
za mly. *K. Výkypěl*
plk. PhDr. Karel VÝKYPĚL

Rozdělení:
①, 1 - OA POS
②, 2 - DOMO
③, 3 - 1. LN **Zničeno**
④, 4 - > PNS **Zničeno**
⑤, 5 - **Zničeno**
⑥, 6 - **Zničeno**

Výtisků: 1
Počet listů: 1

K bodu 2b)

Rozdělovník č.1

Signatář CH-77 Pavel BRATINKA sdělil, že v průběhu měsíce září 1989 vznikla nová nezávislá iniciativa tzv. "Kruh nezávislé inteligence". Jedná se přibližně o 50 odborníků z různých vědních boorů /ekonomie, právo, ekologie, zdravotnictví atd./, z nichž 10 bylo zvoleno za členy exekutivy.

Výše jmenovaná iniciativa zaslala ze zakládající schůzce dne 6.9.1989 komuniké a programové prohlášení do Čs. televize a Čs. tiskové kanceláře /fotokopie přiložena/.

Po zhodnocení Programového prohlášení KNI lze učinit závěr že smyslem vzniku KNI je vytvořit organizační platformu v oblasti vědecké fronty, která by sdružovala vědecké pracovníky názorově stojící v opozici vůči politice KSČ.

Cílem činnosti KNI podle slov BRATINKY je poskytovat CH-77 a dalším nepřátelským skupinám expertizy z oblasti širšího okruhu společenských problémů, jejichž argumenty by měly napomoci opozičním silám k diskreditaci politiky KSČ a její vedoucí úlohy ve společnosti.

Hlavními iniciátory založení KNI a členy exekutivy jsou vědečtí pracovníci ČSAV, Karlovy univerzity a Výzkumného ústavu vědeckotechnického rozvoje v Praze :

PhDr. Ivan GABAL, CSc. - odborný pracovník Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV, který udržuje úzký vztah se signatářem CH-77 Janem URBANEM, z jehož podnětu inicioval podepisovou akci pod dopis vědeckotechnických pracovníků předsedovi federální vlády ČSSR;

akad. Miroslav KATĚTOV - člen Akademie ČSAV, který v prvé polovině roku 1989 v průběhu Valného shromáždění ČSAV usiloval o udělení členství ČSAV akademiku SACHAROVOVÍ. Jmenovaný udržuje styk na představitele IDC ve Švédsku čsl. emigranta Františka JANOUCHA;

- Jaromír JUNA - pracovník výzkumného ústavu vědeckotechnického rozvoje Praha;
- ing. Pavel KRATOCHVÍL - pracovník Ústavu makromolekulární chemie ČSAV;
- Ladislav HLAVATÝ - pracovník Fyzikálního ústavu ČSAV;
- Libor PÁTY - pracovník Matematicko fyzikální fakulty UK;

Všichni jmenovaní udržují styky s bývalými exponenty pravice z řad vědeckých pracovníků.

Poznatek byl získán Prameny č. 1 a 3 v průběhu první poloviny září 1989, je hodnocen jako pravdivý a lze ho využít v informačním toku FMI.

O činnosti jmenovaných budou informováni vedoucí pracovníci ČSAV a vědeckých ústavů, kde jsou tito zaměstnáni.

Byla přijata opatření jejichž cílem je rozkryt záměry a osoby tvorící jádro KWI.

10 + 11 odk

PROGRAMOVÉ PROHLAŠENÍ Kruhu nezávislé intelligence

Ceskoslovenská společnost se na konci osmdesátých let ocitla v obtížné situaci: politické vedení státu se formálně přihlásilo k reformnímu procesu probíhajícímu v jiných socialistických zemích a zavedlo jisté prvky liberalizace. Vzbudilo tím naději, že bude rozširovat prostor pro kritické uvažování, že dialog mezi společností a vedením strany a státu odstraní politické bariéry, které zabraňují věcnému řešení našich současných potřeb.

Bohužel, vývoj po lednu 1989 naznačil, že cesta vpřed nebude přímočárá. Současný oficiální program reforem tkví svými kořeny v protireformním období tzv. normalizace a nevytváří prostor ani pro posouzení současného stavu a jeho příčin, ani pro vznik projektu nutných systémových změn. Konfrontační ideologická kampaň, která ho doprovází, vyvolává napětí a atmosféru nedůvěry. Ceskoslovenský občan hledí do budoucnosti s obavami a očekává zhoršení již tak složité ekonomické a sociální situace. Přes viditelná ekologická, sociální, zdravotní a další nebezpečí, která ohrožují každodenní život v dnešním Československu, je před veřejností plná pravda o stavu společnosti utajována. Nelze se proto divit, že převažuje opatrný a neangažovaný postoj. Pasivita a rezignovanost se ovšem mohou rychle změnit v explozi sociální nespokojenosti.

Jednou z mála možností jak zabránit růstu napětí ve společnosti je strízlivé a ideologicky nedeformované posouzení naší situace. Ačkoliv normalizace zasáhla celou společnost, mimořádně citlivě postihla oblast vědy a celé intelektuální kultury. Proto dnes nemáme k dispozici tolik potřebné systematické studie o stavu a vývoji československé společnosti, které by se mohly stát východiskem dialogu o variantách budoucího vývoje. Ideologie vymezuje společenským vědám natolik úzké meze, že i současné pokusy o analýzu jsou deformovány v zárodku. Strach, zvyk a koruptivní mechanismus poskytování výhod zabraňují společenským vědám výrazněji přispět k překonání dnešní krize.

Eroze významu pravdy a poznání, vzdělanosti a rationality, dialogu a tolerance, hodnot, jež provázejí Evropu a její humanitní kulturu již po tisíciletí, je hlavním projevem spoluviny československé intelligence za morální, kulturní a vzdělanostní úpadek, který nás postihl.

Vedeni pocitem odpovědnosti a ve snaze alespoň zčásti dostát své občanské a profesionální povinnosti, rozhodli jsme se založit *Kruh nezávislé Intelligence*. Naším cílem je rehabilitace právě těch hodnot evropské kultury, které by mohly pomoci přivést Československo na cestu demokratického vývoje. Domníváme se, že se Československo ocitlo na křížovatce a rozhoduje o svém dalším osudu v 'evropském domě'. Je reálně ohroženo ztrátou svého mezinárodního postavení i své příslušnosti mezi vyspělé evropské země. Za těchto okolností si již nemůžeme dovolit další pokračování konfrontace mezi existujícími politickými uskupeními, která může vést k vnitrospolečenskému rozvratu nebo k návratu do letargie minulých let. Vylučovat právě dnes kohokoliv z úsilí o konstruktivní spolupráci je hazardováním nejen s vlastním politickým kreditem, ale s budoucností nás všech. Bez široké spolupráce všech společenských sil, bez skutečného dialogu nezatíženého rekriminacemi a vedeného především zájmem o budoucnost se z krize

nedostaneme. Jsme v situaci, kdy musíme hledat vše, co nás spojuje, a vzdát se úsilí o eliminaci nebo porážku odpůrce. Proto zakládáme společenství otevřené a oborově nespecializované, jehož členy vzájemně spojuje vědomí odpovědnosti za vzdělanostní, kulturní a morální ozdravění společnosti. Nehodláme vytvářet paralelní vědu a kulturu. Chtěli bychom však přispět k obnovení významu a vlivu vědy, vzdělání a kultury v životě československé společnosti následujícím programem:

- ① Věda a kultura může pomoci hledat východiska z naší krize, nemůže je však prakticky uskutečnit, neboť nemá společenskou sílu potřebnou k jejich prosazení. Za nejdůležitější úlohu současnosti proto považujeme povzbuzování a podporu dialogu všech složek společnosti, které chtějí nalézt a podílet se na optimální variantě vyvedení Československa z krize na dráhu kulturní a hospodářské prosperity. Se vší naléhavostí apelujeme na zodpovědnost a připravenost všech politických sil a občanských uskupení ke konstruktivnímu dialogu na základě konkrétních a racionálních návrhů na řešení rychle se zhoršující situace naší země.
- ② Kruh nezávislé inteligence bude usilovat o maximální veřejnou informovanost v těch oblastech, které se týkají životních zájmů obyvatelstva, jako je ekologie, zdravotní otázky, ekonomické a sociální problémy apod.. Budeme se přitom snažit o maximální objektivitu stanovisek. K dosažení co nejširší publicity jsme rozhodnuti využívat všech dostupných prostředků, bez ohledu na jejich 'oficiální' statut. Vyzýváme československou inteligenci, aby aktivně přispěla k informování o hlavních problémech veřejného zájmu. Vědomí odpovědnosti inteligence za další vývoj Československa musí převážit nad strachem, pohodlností i úzce profesními nebo osobními zájmy. Bez dostatečných informací nemůžeme od veřejnosti očekávat zvýšení občanské aktivity, zájmu a vlivu na veřejné dění.
- ③ Kruh nezávislé inteligence se bude samostatně, podle své kompetence a možností, vyslovovat k důležitým politickým rozhodnutím a plánům, zaujmout k nim vlastní stanovisko a upozorňovat na jejich možné důsledky. Budeme prosazovat, aby se při posuzování a rozhodování různorodých otázek respektovala především racionální perspektiva a odborná kompetence.
- ④ Kruh nezávislé inteligence je výrazem naší snahy a potřeby bránit a rehabilitovat etické principy v životě vědeckých, kulturních a vzdělávacích institucí. Ustavuje se jako základna pro kolektivní a koordinované působení na kulturní úroveň společnosti. Zvláštní význam přisuzujeme osvobození od nekompetentní nomenklaturní praxe. Apelujeme na pracovníky vědy, výzkumu a vysokých škol i na pracovníky kulturních institucí, aby nás podpořili ve snaze o zrušení schismatu v naší kultuře, o vytvoření prostoru pro svobodu tvorby, o obnovení akademických svobod a etických norem ve vědě a o demokratizaci školství. Zároveň je vyzýváme, aby takové změny sami aktivně hledali, navrhovali a prosazovali.
- ⑤ Kruh nezávislé inteligence chce sloužit jako základna pracovních kontaktů a výměny informací. Budeme tak usilovat o překonávání oborových bariér komplikujících spolupráci a komunikaci ve společensky důležitých otázkách, kde jde o uplatnění multidisciplinárních hledisek nebo o uplatnění obecných racionálních, konstruktivních a dialogických metod řešení.
- ⑥ Nezávisle na stávajících institucionálních strukturách československé vědy a výzkumu bude Kruh nezávislé inteligence usilovat o navázání meziná-

rodných kontaktů se zahraničními vědeckými organizacemi v zájmu rozšíření příležitostí k účasti československé vědy na mezinárodní spolupráci, získání příležitostí a finančních prostředků pro studijní a pracovní pobity našich vědců na zahraničních pracovištích a projektech s prioritním ohledem na potřeby rozvoje československé vědy.

7. Vzhledem k nadále se opakujícím pokusům o zjevné či skryté postupy za uplatňování a ochranu základních akademických, ale také občanských práv bude Kruh nezávislé intelligence vystupovat na obranu svých členů i ostatních tvůrčích vědeckých a kulturních pracovníků před pokusy o represe a perzekuce. Jsme toho názoru, že si Československo již nemůže dovolit opakování praktik z období "normalizace", za které zaplatily některé vědecké obory, s nimi celá akademická obec a konec konců i naše vzdělanost a kultura, obrovskou cenu.

Kruh nezávislé intelligence není organizací v právním slova smyslu. Jedná iniciativně na základě §28 Ústavy, který vymezuje svobodu petičního práva jako možnosti sdružovat občany k vyjadřování jejich stanovisek a názorů. Sdružení nejedná jako právnická osoba a nevlastní žádný majetek. Iniciativní skupina podepsaná pod tímto prohlášením nemá oficiální statut.

V Praze dne 6. 9. 1989

Komuniké ze zakládající schůze Kruhu nezávislé inteligence

Dne 6. září 1989 byl v Praze založen a zveřejnil své programové prohlášení Kruh nezávislé inteligence. Jde o otevřené společenství, které si klade za cíl přispět k rehabilitaci vzdělanosti a rationality, pravdy a poznání, dialogu a tolerance v době, kdy se Československo ocitlo na křížovatce a rozhoduje o svém dalším vývoji a mezinárodním postavení. Kruh nezávislé inteligence si klade za cíl povzbuzování dialogu všech složek společnosti, rozšiřování poznání a informovanosti, zpracování nezávislých stanovisek ke klíčovým společenským problémům, rehabilitaci etiky vědeckého a kulturního života, navazování nezávislých mezinárodních vědeckých kontaktů a v neposlední řadě obhajobu těch vědeckých a kulturních pracovníků, kteří jsou postihováni za prosazování akademických a občanských svobod. Ve svém programovém prohlášení Kruh vyzývá tvůrčí pracovníky, aby se připojili k jeho činnosti. Na shromáždění byla ustavena exekutiva ve složení dr. I. Gabal, dr. L. Hlavatý, CSc., dr. J. Júna, CSc., akademik M. Katětov, dr. L. Kopecký, CSc., dr. P. Kratochvíl, doc.dr. L. Páty, CSc., ing. J. Vavroušek, CSc..

Kruh nezávislé inteligence vznikl a bude pracovat na základě paragrafu 28 Ústavy. Zájemci o práci v tomto sdružení se mohou obracet na členy exekutivy.

ARCHIV BEZPEČNOSTI
Zrušen stupeň utajení (svazku) dnem 1. 1. 2008 podle Ustavu o archivu

V Praze 6. září 1989

V příloze zasíláme Programové prohlášení Kruhu nezávislé inteligence a přijaté komuniké. Dovolujeme si požádat Vás o publikování těchto dokumentů.

J. Šimáček
M. Matas
J. Šimáček
M. Káčer
V. Kravčík
L. Polívka
J. Vašek

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SPOLEČENSTVÍ
Zrušen, stupeň utajení (svazku) dnem 1. 1. 2008 podle usanovení č. 32/2005 Sb.

Výtisk č.: 1
Počet listů: 3

K bodu 2b)

Rozdělovník č.1

Ve dnech 7. až 10. září 1989 proběhly na území Slovenska 3 významné církevní akce za účasti vatikánské delegace. Jednalo se o :

- a) kanonické šetření v prešovské diecézi
- b) svěcení nového biskupa spišské diecéze Františka TONDRY
- c) slavnostní mše při příležitosti jmenování biskupa trnavské diecéze Jana SOKOLA arcibiskupem.

Přešovská diecéze je jedinou diecézí v ČSSR z celkového počtu 13 katolických diecézí, která soustřeďuje duchovní a věřící řeckokatolického vyznání. Obsazení funkce biskupa by mohlo mít pozitivní vliv na uklidnění situace v napjatých vztazích mezi pravoslavnou a řeckokatolickou církvi na východním Slovensku. Z tohoto důvodu byl při jednání delegaci ČSSR - Vatikán dán z naší strany souběhlas ke kanonickému šetření, které provedli COLASUONNO a LAŠTOVICA ve dnech 7.-9.9.1989. Provedli rozhovory s 36 duchovními, kteří vesměs navrhovali za kandidáty na funkci biskupa současněho ordináře Jána HIRKU a ředitele biskupského úřadu Pavola DANCÁKA. U obou jmenovaných je záruka loajálnosti ke státu. Konkrétní závěry ze šetření COLASUONNO předloží pravděpodobně až po konzultaci s papežem.

Konsekrace spišského biskupa Františka TONDRY se uskutečnila 9.9.1989 v 10.00 hodin ve Spišském podhradí za účasti 30 000 věřících. Ke zvýšení účasti přispěla zejména přítomnost představitele Kongregace pro hlásání evangelia mezi národy,

vatikánského kardinála Jozefa TOMKA a celé řady zahraniční hierarchie z PLR, MLR, NSR, NDR a Rakouska. Svěcení byli přítomni i představitelé české hierarchie, včetně biskupa bez st. souhlasu OTČENÁŠKA, arcibiskup pravoslavné církve NIKOLAJ a další duchovní.

Negativně lze hodnotit vystoupení kardinála TOMKA, který vyzdvíhl osobu bývalého reakčního biskupa VOJTAŠÁKA, a zdůrazňoval nezbytnost propagace náboženství v hromadných sdělovacích prostředcích, význam a poslání mužských i ženských řádů a všeobecně nutnost aktivizace náboženského života. Rovněž nový biskup TONDRÁ vyzýval k boji s "praktickým materialismem", i když prohlásil, že bude usilovat o vylepšení vztahů mezi státem a církví.

Svěcení se zúčastnili i věřící z MLR, kteří se před zahájením obřadu snažili asi v počtu 40 osob vstoupit do katedrály se státní vlajkou, církevními zástavami a křížem. V tomto jim bylo církevními pořadateli zabráněno.

Slavnostní mše ke jmenování Jána SOKOLA arcibiskupem se 10.9.1989 v Trnavě zúčastnila delegace Vatikánu ve složení kardinál TOMKO, arcibiskup COLASUONNO a msgr. LAŠTOVICA, československá i zahraniční hierarchie a biskupové bez str souhlasu OTČENÁŠEK a KOREC. Účast věřících dosáhla počtu 5 500 osob. V průběhu svěcení nedošlo k narušení klidu a veřejného pořádku ani k negativním projevům přítomných duchovních a věřících.

Část vatikánské delegace ve složení COLASUONNO a LAŠTOVICA opustila 12.9.1989 ve 12.50 přes OPK Praha-Ruzyně ČSSR. Kardinál TOMKO zůstal na Slovensku, odcestoval z Trnavy do obce Uďavské, okr. Humenné, kde 11.9. v 18.00 hodin sloužil bohoslužbu. Další bohoslužba je plánována na 12.9.1989 rovněž v 18.00 hod. do obce Dlhé nad Cirochou, okr. Humenné. Uvedené bohoslužby se mají zúčastnit i bohoslovci CMBF Bratislava,

kterí plánují zorganizování tzv. posezení náboženské mládeže s TOMKEM v uvedené obci.

Dne 13.9.1989 v 16.10 hod. TOMKO odlétá z Košic do Bratislavý, odkud odcestuje do Vídně.

V posledním období sílí požadavky církevní slovenské emigrace na udělení víz k příjezdu do ČSSR. Čtyři pobytu kardinála TOMKA v letošním roce způsobily aktivizaci náboženského života, zejména v oblasti východního Slovenska. Snaha Vatikánu, jmenováním nových biskupů vytvořit podmínky pro vznik biskupské konference, zatím naráží na odporzejména banskobystrického biskupa FERANCE: Z toho důvodu jej Vatikán k 30.3.1990 chce pensionovat. V budoucnu pravděpodobně vznikne samostatná biskupská konference v české i slovenské provincii. K jejímu vzniku musí být obsazeny biskupy nejméně 3 diecéze. Z toho důvodu je možno očekávat neustálý tlak Vatikánu na obsazení dalších diecézí jak v Čechách /nyní obsazeny tři z celkových šesti/, tak i na Slovensku /ze sedmi obsazeny zrovnaž tři/. Biskupské konference by v budoucnu mohly s podstatně větší autoritou uplatňovat požadavky vůči státu. Na druhé straně by pravděpodobně došlo k utlumení činnosti nelegálních církevních struktur, i když nelegální církev bude v podmírkách ČSSR působit konspirativně i nadále.

Poznatek byl získán Prameny č. 1 a 3 ve dnech 7.-10.9. 1989.

9 006